

## **Peníze**

jsou všeobecně přijímaný prostředek směny (směnná jednotka) a **uchovatel hodnot**.

- zjednodušují proces směny (nemusím hledat někoho, kdo chce moje zboží a má to, co chci já)
- umožňují oddělení prodeje a nákupu (k prodeji a nákupu nedochází v jednom okamžiku)
- umožňují odložení spotřeby (peníze nemusím hned utratit, ale koupím, až to potřebuji)
- usnadňují ekonomické rozhodování (jednotná cena, možnost porovnání s jinou nabídkou)

Aby mohla být nějaká věc prohlášena za peníze, musí mít následující vlastnosti:

- dělitelnost
- přenositelnost
- trvalost a trvanlivost
- omezené množství (nebo jeho kontrola, například králem nebo ČNB)

## **Barterový/směnný obchod**

je přímá směna zboží nebo služeb za jiné zboží nebo služby bez použití peněz.

## **Historie peněz**

První formou peněz byly tzv. komoditní (zbožové) peníze. Ve starověkém Babylóně to bylo obilí, v Číně mušličky, staří Slované používali plátno. S těmito „penězi“ se lze setkat i v současné době. V některých věznicích fungují jako platidlo například cigarety.

Kovové peníze se začaly používat v 7. až 6. století před naším letopočtem. Stříbrné, zlaté nebo měděné slitky byly označeny hodnotou hmotnosti a později i různými obrázky. Teprve ve chvíli, kdy kovový slitek označil svým výsostným znakem panovník a zaručil se tak za správnou váhu a za ryzost kovu, začínáme hovořit o mincích. První české stříbrné mince (denáry) nechal razit kolem roku 970 Boleslav I.

V 17. století pak začínají bankovní domy vydávat bankovky, které mají papírovou formu a jejich podstatou je příslib, že jejich doručiteli bude vyplacena určitá suma vyjádřena množstvím drahého kovu. Je to v podstatě jen „doklad o úschově“.

## **Zlatý standard**

je klasický systém peněžního oběhu, jehož základem je zlato. V tomto systému jsou bankovky přímo vázány na množství zlata, jsou tedy kryty zlatem. Po 2. světové válce převzal úlohu světové měny americký dolar, postupně byla omezována jeho směnitelnost za zlato až do roku 1971, kdy byla úplně zrušena. **Dnešní peníze jsou nekryté.**

## Finanční trh

je místo (sítí finančních institucí), kde se přerozdělují volné finanční prostředky. Obchoduje se na něm s finančními instrumenty, což mohou být nejen peníze, ale také cenné papíry. Vstupují na něj domácnosti, firmy (mezi něž patří také banky) a vláda. Finanční trh se dělí na peněžní a kapitálový.

### Peněžní trh

netermínované vklady, krátkodobé termínované vklady, směnky, depozitní certifikáty (do 1 roku)

### Kapitálový trh

střednědobé (1 – 4 roky) a dlouhodobé (více jak 4 roky) termínované vklady, dlouhodobé úvěry, cenné papíry (akcie, dluhopisy, obligace)

## Centrální banka

- vydává bankovky a mince
- dohlíží na dodržování pravidel (činnost finančních institucí)
- funguje jako „banka bank“ – přijímá vklady a poskytuje úvěry obchodním bankám
- realizuje měnovou politiku a to především tím, že
  - a) zajišťuje prodej a nákup státních cenných papírů (např. vládních dluhopisů)
  - b) stanovuje výši úrokových sazeb a minimálních povinných rezerv obchodních bank
  - c) nakupuje nebo prodává cizí měny

## Obchodní (komerční) banky

jsou finanční instituce, které provádějí následující bankovní operace:

- přijímání vkladů, úschova cenných papírů a depozit
- zprostředkování platebního styku
- poskytování krátkodobých a dlouhodobých úvěrů
- vystavování bankovních záruk a platebních dokumentů
- zprostředkování obchodu s cennými papíry

## Bankovníctví částečných rezerv

je taková bankovní praxe, kdy banky drží v hotovosti jen zlomek z vkladů svých klientů a většinu jejich peněz znovu použijí ve formě nově poskytnutých úvěrů. K problémům může dojít, když chce své vklady vybrat velké množství vkladatelů, což může vyústit až v tzv. run na banku nebo krizi celého bankovního systému.

## Multiplikační efekt

je tvorba „nových“ peněz řetězením na sobě závislých vkladů a úvěrů. Tím se navyšuje množství peněz v oběhu. Na konci procesu banka „vytvoří“ několikanásobně více peněz, než do ní bylo původně uloženo. Výše tohoto násobku (tzv. peněžní multiplikátor) je dána výší tzv. povinných minimálních rezerv obchodních bank, kterou stanovuje centrální banka.